

AnletsBladet

NR 1

FEBRUARI 2016

Ordföranden har ordet

I slutet av förra året testade vi ett par nya idéer som föll så väl ut att vi beslutat att fortsätta nu på det nya året 2016. Försö-

ket med "temadagen", dvs. en form av "öppet hus" under en hel dag, mottogs väl av våra medlemmar. Vi hade bokat in hela Broängsgården en hel lördag och höll ett flertal kortare presentationer och diskussioner kring aktuella släktforskarämnen. Evenemanget lockade hela 35 besökare under dagen, ett mycket positivt resultat som gör att vi kommer att upprepa evenemanget till hösten.

Under ett år besöker vi platser och organisationer för att berätta om föreningens verksamhet och att locka nya medlemmar. Det är ovanligt att personer direkt slår till och anmäler sig som medlemmar. I höstas bjöd vi därför in alla som vi hade haft kontakt med under året. Vi genomförde ett par möten för intresserade, både medlemmar och potentiella medlemmar, där vi gav en introduktion till släktforskning (Hur börjar man?) och information om föreningen. Dessa möten avrundades med livliga diskussioner över en kopp kaffe. Det här blev bra! Det ska vi göra om!

K E Gräns

Svartbrödraklostrets härbärke

- studiebesök 18 nov. 2015

I mitten av trettonhundratalet var det liv och rörelse i det dåtida Stockholm. Det bars tegelsten, det blandades murbruk, det byggdes ställningar. Man byggde Dominikanermunkarnas nya kloster.

Samling vid pumpen.

650 år senare träffas 18 av släktforskarföreningens medlemmar vid pumpen på Järntorget för en guidad tur i resterna av klostret. Under ledning av vår utmärkta guide gick vi först en vända runt kvarteret för att få en överblick av området.

Klostret var ett stort komplex med klosterkyrka, läsesalar, örtagårdar m.m. Munkarna var egentligen utbildade präster. De kallades Svartbröder på grund av att de bar svarta kappor med kapuschong men under den en vit dräkt. De räknades för att vara kunniga på

många områden och sysslade en hel del med undervisning.

Det började byggas 1346 efter tillstånd av kung och påve. Stora delar brann ner vid en storbrand på 1400-talet men byggdes upp igen, ännu lite pampigare. Men när Gustav Vasa kom till makten var det kört. Han hade ju pippi på att riva både kyrkor och kloster. Det enda som finns kvar egentligen är en källare som användes som härbärke för tillfälliga besökare, vandrande munkar, pilgrimer och sjuka, halta och lytta som kom för att be om att bli helade. I klostret fanns en förgylld silvertavla "Helga lösen" som skildrade Jesu nedtagning från korset. Den sades kunna förmedla böner direkt till Gud och det finns dokumenterat över 100 människor som blivit mira-

Forts. på sid. 2

Ansv.utgivare: Carin Johansson, Fagerlidsvägen 3, 146 30 Tullinge. tel. 08-778 02 51
Redaktion: Arne Mattsson, Björkvändan 6, 147 33 Tumba. Tel. 08-530 371 16
Monica Andersson, Storskiftesväg. 53, 145 60 Norsborg. tel. 08-531 779 11
Carin Johansson, Fagerlidsvägen 3, 146 30 Tullinge. tel. 08-778 02 51

Hemsida: www.botvid.org

Våra arrangemang sker i samarbete med

Hemsida: www.sv.se/sv/

FöreningsInfo

BOTVIDSBYGDENS SLÄKTFORSKARFÖRENING

Föreningsadress

Botvidsbygdens Släktforskarförening
c/o Anita Karlsson, Grytstigen 80
147 52 Tumba. Tel. 08-530 333 10,
mobilfn. 070-331 0916

Hemsida: www.botvid.org

Webbmaster: Mats Johansson, 6082396

Styrelsen (riktnr. 08)

Ordf. Karl Erik Gräns, 070-666 4633
V.ordf. Carin Johansson, 778 02 51
Sekr: Anita Karlsson, 530 333 10
Kassör: Inger Feldhofer tel. 778 23 51
Klubbmäst. Arne Mattsson, 530 37116
Ledamot: Charlotta Eskilson, 778 9814
Ledamot: Inge Andersson, 531 77911
Suppl. Mats Johansson, 6082396

AnletsBladet

Ansv.utg. Carin Johansson, 778 02 51
E-post: carin@medicalservice.se
Red. Arne Mattsson, tel. 530 371 16
E-post: armatt@telia.com
Monica Andersson, 531 77911
E-post: monica.andersson@storskiftet.se

Avgifter

Årsavgiften erläggs senast 1 mars.
Medlemsavgift 2016: 200:-
Famijmedlem: 50:-
Plusgiro: 419 06 23-1

Om du flyttar...

Anmäl din nya adress till:
Inger Feldhofer tel. 778 23 51
E-post: inger@feldhofer.se

Styrelsen informerar

Styrelsemöten

Vårens styrelsemöten kommer att hållas onsdagarna den 2/3, 6/4, 25/5.

Medlemsträffar

Vårens medlemsträffar blir den 17/2, 16/3 (årsmöte), 20/4 (studiebesök) samt 18/5. Läs mer under kalendarium på sid. 3.

AnletsBladet

söker medförfattare

Snart är det dags för nästa AnletsBlad och till dess behöver vi material. Artiklar, korta eller långa, smånotiser s.k "fynd" under forskningen m.m. Vassa pennan och skriv - tidningen är till för Dig!

Redaktörerna

Svarbrödraklostret...forts. från sid. 1

kulöst helade efter att ha bett vid den tavlan. Och 2 hästar!

Bakom en anonym järndörr finns trappan ner till härbärgen. Det är två stora rum med valvtak uppmurat av bränt tegel, utom en vägg som är av natursten. Golv av stenplattor, antagligen från Gotland.

När jag satt därnere och lyssnade på guidens redogörelse tänkte jag på dem som en gång stod där och murade upp dessa valv. Såg de på resultatet idag skulle de ha all anledning att var stolta över sitt verk. Ingen kunde väl ana att vi 25 generationer senare skulle sitta och beundra deras arbete. Sen alla gäster som har bott på härbärgen. Ibland var det säkert full fart under stenvälven, skratt och gråt och böner på olika språk och dialekter. En och annan svordom. De kanske hade kul här.

Forskarna vet en hel del om livet i kloster. De tror sig veta en del annat. Den södra väggen, som består av natursten,

är det den ursprungliga väggen till en kastal som enligt en källa har funnits till försvar av södra delen av holmen? Men en del vet de inte:

Vad blandade byggarna i murbruket så att det kunde hålla i flera hundra år? Idag kan ingen göra ett kalkbruk med samma hållfasthet.

Varför är tegelstenarna på nedre delen av valvbågarna rundade men högre upp rektangulära? Är det för att det ska se snyggt ut eller för munkarna inte skulle slå sina kloka huvuden blodiga mot en skarp kant om det blev trångt i rummet?

Det finns infattningar i väggarna där man tror att det har eldats för värme och ljus men ingen har hittat spår efter någon rökgång någonstans så man kunde leda ut röken.

Valven ruvar på sina gåtor.

Efter ett par timmar var vi ute i den grå höstkvällen igen. □

Text: Allan Andersson

Foto: Ingemar Magnusson

Öppet Hus

torpen i bl. a Botkyrka. I biblioteket, som också var "problem-lösarhörna", fanns Inger Feldhofer, Charlotta Eskilson och Inge Andersson och hjälpte till med frågor om allt mellan himmel och jord. Carin Johansson tog emot alla besökande och såg till att det fanns kaffe och smörgås till alla.

Ulla Comerus har skrivit en bok om sin

För första gången anordnade föreningen en heldag med olika aktiviteter. Vi var 35 personer som kom till Öppet Hus den 21 november och lyssnade på Mats Johansson som berättade om den nya versionen av MinSläkt, Arkiv Digital och registreringsprojektet (födda, vigda och döda i Botkyrka, Salem, Huddinge och Grödinge). Karl Erik Gräns visade hur man gör en antavla, Anita Karlsson pratade om och visade gamla handstilar och visade även hur man söker i Rotemannen.

Torpprojektet var också med och presenterade sitt arbete med att inventera

släkt och berättade om hur hon gått tillväga samt kom med många goda råd om hur man trycker, disponerar texten, gör urval av vad som ska vara med osv. Om intresse finns kommer föreningen att starta en cirkel, med Ulla som ledare, i att skriva släktbok. Några anmälningar kom in redan efter föredraget. Om du är intresserad ska du höra av dig till någon i styrelsen. De fem timmar som Öppet Hus varade försvann iväg alldeles för fort. En mycket bra och uppskattad dag av de medlemmar som var där. □

Text och foto: Monica Andersson

Forskarrummets öppettider

Följande onsdagar under våren 2016 är forskarrummet i Broängsgården, Falkvägen 42, Tumba öppet.

10 feb. (13-17)	24 feb (18-21)
2 mars (13-17)	9 mars (13-17)
23 mars (18-21)	30 mars (13-17)
6 april (13-17)	13 april (18-21)
27 april (13-17)	11 maj (18-21)
25 maj (13-17)	

Svenska hem - den sanna historien om fröken Frimans krig

På medlemsträffen den 2 december 2015 lyssnade ca 40 personer på Eva Kaijsers intressanta föredrag.

Eva som är journalist har tillsammans med Monika Björk skrivit boken Svenska Hem som utkom 2005. Den handlar om Anna Whitlock och hennes engagemang för kvinnor och att kunna köpa bra mat i affärerna.

Anna samlade en grupp kvinnor och de beslutade sig för att öppna en egen butik i Stockholm. Den 8 november 1905 öppnade den första butiken med namnet Svenska Hem på Jakobsbergsgatan 6. Butiksföreståndarna och de anställda skulle vara kvinnor. All inredning var i vitt mot den sedvanliga mörkbruna färgen. I butiken sålde man specerivaror och konserver, frukt och grönsaker, men även andra saker som man behövde i hemmen t.ex. borstar av olika slag. Färdiglagad mat hade de också. Men mjölk och bröd fick man köpa i andra butiker. Svenska hem hyrde även ut dammsugare. Den större modellen hyrdes ut med en kvinnlig handhavare för 4 kr/dag. De som önskade fick även sina varor hemkörda med häst och vagn redan 1905.

Det var bara kvinnor som fick vara medlemmar i Kvinnornas andelsföre-

Kassören meddelar...

Nya medlemmar:

Sedan manusstoppet för AnletsBladet nr. 4/2015 har föreningen fått 6 nya medlemmar som hälsas hjärtligt välkomna.

Bo Lillefors	Rönninge
Gun-Marie Lillefors	Rönninge
Ingemar Magnusson	Tumba
Gunvor Landolf	Rönninge
Berit Holmsten	Uttran
Agneta Andersson	Tullinge

Inbetalning av medlemsavgift...

Till detta AnletsBlad bifogas inbetalningskort för innevarande års medlemsavgift. Avgiften insättes på Plusgirokonto 419 06 23-1.

Medlemsavgiften ska erläggas senast den 1 mars och glöm inte att fylla i namn och adress.

När ni betalt medlemsavgiften kommer medlemskortet att skickas till er med nästa AnletsBlad eller så lämnar vi det då ni besöker någon av våra medlemsträffar.

ning och handla i butiken. Bland medlemmarna fanns Selma Lagerlöf, Elin Wägner och Ellen Key.

Inom kort hade föreningen 600 kvinnliga medlemmar.

Men det var inte alla som uppskattade den nya butiken. Specerihandlarföreningen ville bojkotta Svenska hem. De skrev till sina leverantörer och krävde att de inte skulle leverera varor till butiken. Om de gjorde det, skulle inga andra butiker ta emot deras varor. Det blev en besvärlig tid för Svenska hem, men de fick tag i andra leverantörer.

Efter fem år flyttade butiken till Mäster Samuelsgatan 3. Senare öppnade deras andra butik på Karlbergsvägen 16, den tredje på Scheelegatan 14, den fjärde på Hökens gata 8 och den femte i Centralpalatset på Lidingö.

Medlemsantalet var nu drygt 3000 st.

KALENDARIUM

Möteslokal: Broängsgården, Falkvägen 42, Tumba. Buss 715 avgår från Tumba C och stannar utanför lokalen.

17/2 kl. 19 Medlemsträff

Disgen.

Disgen är förmodligen det mest använda och mest avancerade släktforskarprogram vi har på den svenska marknaden. Programmet kommer ut i en ny version under våren 2016. Programmet och dess nyheter presenteras av Gunnar Bergstedt, tillförordnad ordförande i Dis-Öst.

Kaffe serveras från kl 18.30.

Entré 20:-. Icke medlemmar 40:-.

16/3 kl. 19 Kallelse till årsmöte

Dagordning till årsmötet finns som bilaga till detta AnletsBlad. Övriga årsmöteshandlingar presenteras på hemsidan 14 dagar före årsmötet. Handlingarna kommer också att finnas tillgängliga på plats under årsmötet.

Efter årsmötesförhandlingarna kommer Mats Johansson och Hans Hanner att berätta om och visa Inrikes pass. Det finns nu över 103 000 sökbara poster hos Genealogiska föreningen.

Fri entré. Kaffe serveras från kl. 18.30.

20/4 Studiebesök

Program meddelas i nästa nummer av Anletsbladet

18/5 Medlemsträff

Program meddelas i nästa nummer av Anletsbladet. □

Föreningen gav ut en tidning med listor på alla varor och priserna. Medlemmarna fick återbäring och de anställda fick bonus vid årsskiftet.

Omkring 1915 gick affärerna sämre och Svenska hem gick ihop med nygrundade Konsum Stockholm. 1917 försvann namnet Svenska hem. Män blev nu butiksföreståndare i stället för kvinnorna och den ljusa inredningen i butikerna byttes ut mot mörkbrun. Ordföranden Albin Johansson sade "Hemska Sven" i stället för Svenska hem, när han pratade om föreningen och det upprörde kvinnor.

TV-serien Fröken Frimans krig del 1 visades julen 2013. Den grundar sig på Kaijser/Björks bok. Del 2 i serien visades julen 2015. Den tredje och sista delen är redan inspelad och kommer att visas senare. □

Text: Anita Karlsson

Skor

Fram till slutet av 1800-talet, var de vanligaste skomodellerna hos gemene man slejfskor, snörskor, snörkängor och stövlar. Kvinnor och män hade oftast samma sorts skor till vardags. Skor för sommaren kunde vara av tunnare läder. Becksöm med näverbottnar var vanligast, dvs ovanlädret syddes fast med lintråd behandlad med beck, kokad av tjära. Sulan var tjockare och större än på pliggade skor. Stövlar var komplicerade att tillverka, det gick åt mera läder, och därför var de dyra.

Skorna skulle hålla för användning i hårt arbete och på de mest skiftande underlag, i vått och kallt väder. Skorna skulle tåla mycket och helst ha en lång livslängd. Det var vanligt att nya skor enbart användes till högtid, för att så småningom övergå till att bli vardagskor. De lagades, ärvdes och till sist återanvändes delar av dem till lagningar eller till nya skor. Stövel- och kängskaft och ovanläder var partier som inte slets så kraftigt, och de kunde därför tas tillvara. Rester av stövlar och kängor kunde förvandlas till lågkor eller tofflor. Under stora delar av året gick många människor barfota, i synnerhet barnen, och detta till långt in på 1900-talet. Att ha skor på sig sommardag ansågs som en lyx, varmt var det också. Knutna i skoremmer kunde de hängas om halsen, till målet för promenaden närmade sig, då skorna togs på igen.

Skräddare och skomakare kunde beskyllas av de ledande inom socknarna för att sprida nya modeinfluenser. När ungdomar skaffade sig skor med höga klackar blev det på sina håll starka motreaktioner. Många präster och konservativa församlingsmedlemmar reagerade över de ofta unga församlingsbor som beställt högklackat av byskomakaren.

Byskomakaren kom vanligtvis till gården en gång per år, tingad i god tid. För att gårdsfolket skulle få passande skor togs måtten ofta med strumporna på – med dubbla strumpor var det helt säkert att kängorna inte skulle bli för trånga när det blev kallt ute. Skor ingick ofta i tjänstefolkets löner. Fötterna mättes på olika sätt, t ex med tråd eller pappersremсор på vilka vars och ens mått markerades. Rätt läst plockades fram; var den för liten kunde den justeras med hjälp av läderbitar och pligg. På en del gårdar till-

Vilken är sjukdomen?

Sjukdomen är mycket smittsam, men en del personer har av okänd anledning livslång immunitet.

Sjukdomen är inte livshotande men går ibland i skov och kan gradvis försämrars. Allt fler tycks drabbas och en del betraktar den som en farsot.

Symptom:

Ett behov av att leta upp olika data om personer, datum, årtal och orter. De drabbade är ofta på egendomliga platser såsom kyrkogårdar, igenvuxna torpställen eller platser där gamla gårdar tidigare funnits. De går ofta omkring och letar efter spår av den som för länge sedan lämnat dessa platser. En del fotograferar allt från förvildade träd och växter till spår av gamla husgrunder.

Dessa personer har oftast ett envist ansiktsuttryck, är döva och blinda för allt annat än det som för tillfället engagerar dem. Den sjuke har ingen lust till

Petter Katt den 22 februari

Dagen firades i äldre tid till minne av att aposteln Petrus tog säte på en biskopsstol i Antiokia. Dess latinska namn har varit Petrus cathedra, men i almanackorna förkortades det till

verkades egna läster till familjemedlemmarna och ibland kunde man till och med tillverka skor själva. Vanligtvis utfördes enklare lagningar på egen hand, annat skoarbete gjordes av skomakaren.

- Texten är hämtad ur boken "Skor" som är utgiven an Nordiska Museets förlag år 2000.

Är du intresserad av skor och skotillverkning kan jag varmt rekommendera ett besök på Skoindustrimuseet i Kumla. Man presenterar skotillverkningens historia, visar gamla maskiner och tillverkar också en del skor som säljs i museibutiken. Du kan även måttbeställa skor. Skomodet från 1890 och framåt presenteras i olika montrar. Se även deras hemsida: www.skoindustrimuseet@kumla.se

Text: Monica Andersson

annat arbete än ivrigt letande i böcker, register och alla slags handlingar från äldre tid och tillbringar därför mycket tid på bibliotek och arkiv.

När de äntligen återvänder till hemmet så tillbringar de nästan all sin vakna tid med att registrera sina fynd. De flesta använder numera dator för att kunna hålla reda på allt de snokat fram. När allt de funnit registrerats in så fortsätter vederbörande troligen att vara kvar vid datorn för att därifrån försöka fortsätta sitt letande efter personer, årtal och orter.

Deras anhöriga, vänner och bekanta är, om de inte själva drabbats av sjukdomen, ofta väldigt trötta på att höra deras berättelser om alla gamla döda släktingar.

Behandling:

Det tycks inte finnas några behandlingar eller mediciner för närvarande.

För att underlätta de sjukas tillvaro måste de få möjlighet till en lugn plats i hemmet och ges tillfälle till att besöka arkiv. Patienterna tycks må bra av att träffa andra som drabbats av sjukdomen. Det finns ett flertal sammanslutningar för dessa patienter, så kallade släktforskarföreningar.

Det är underligt, men sjukdomen gör att patienten mår bättre, blir glad och tycks njuta mer av livet.

Källa: Internet och olika släktforskartidningar. Sammanställt av signaturen Kerstin i Angripen 2008:1 (Medlems-tidning för Malmö Släktforskarförening). Svar: Släktforskarstjukan.

Petr cath. Det folkliga namnet blev Petter Katt. Ett vanligt talesätt har varit "Petter Katt kastar den heta stenen i sjön". Med det ville man varna för att isarna började bli osäkra.

Källa: Nordiska Museet

Några goda råd...

ur boken Skrock och svart magi, Tidens förlag:

För att vinna på lotteri, bär med dig lottsedeln tre gånger under nattvarden.

För att drömma om kommande vinstsiffror, skall man sova med en katt på varje axel samt en på bröstkorgen.

Vid dopet skall gudmor alltid hålla barnets huvud litet högre än fötterna, för att det skall lära sig att läsa.

För att avhjälpa dålig andedräkt skall man lägga sig över ett avträde och indraga ångan.

Skulle du hamna inför rätta: Bär med dig en fladdermus eller en vitlök. Gå alltid in i rättssalen med vänstra foten först.

Hoppas att något råd skall vara till hjälp.

Text: Monica Andersson